Број 173. У Новом Саду у четвртак 12. (25.) августа 1910. Година XLV

„Застава“ излази сваки дан два пута, и недељом и понедељником једаред.

Претплата је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. на четвртгодине 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четвртгодине 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Појединим бројевима од петка цена је: за четвртгодине 2 круне, на целу годину 4 кр. За остале земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ КЊИГОТИСАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића. Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Куенова влада и народности.

Када је Куен Хедервари дошао на владу, дочекало га је највеће непријатељство мађарских странака. Свима нам је у живој памети, шта се догодило у сабору. Није имао уза себе никог. Нема сумње, да је то тежак положај: хтети владати против сабора. И он је сабор распустио. Али је по лукавству своме израдио план, по коме ће доћи до већине у новом сабору. Био је од почетка на чисто о томе, да ће ту треба ти много новаца. И он је новац набавио. Осим новца потребан му је био управни апарат, који ће тако радити, како то он буде хтео. И он је тај управни апарат себи удесио. Тај је апарат учинио своје Али је Куен добро знао, да све то неће бити довољно, да скрши мађарску опозицију. Требало је ту нечег „начелног“ што ће колико-толико утецати на веће масе И споменуо је кроз зубе изборну реформу. Али јој није давао никаква облика. Није означио начела, по којима мисли решити ово најважније питање. Није се изјаснио, хоће ли то његово изборно право бити неограничено или ограничено, везано за земљишни посед или други какав census. Хоће ли бити једнако или ће бити бирача са више гласова. И напослетку није ни речи казао о томе, да ли ће то његово изборно право бити са тајним гласањем А није казао, ни када мисли приступити остварењу изборне реформе. Штавише, чинио је неке изјаве из којих излази да ће он тек на темељу општег пописа становништва саставити потребне податке и на основу ових, тачно одредити своје начелно становиште. Све је било мутно и завијено Отворено није смео говорити, јер је он одговорни чинилац. Али је народу ипак требало свеобећати. И то су учинили они, који зависе од његове милости, а који не носе никакве одговорности. То су учинили његови посланички кандидати.

Док се он држао резервисано, дотле су ти његови чауши обећавали народу све.

Новосадски посланички кандидат обећао је у своме програмноме говору и опће једнако тајно право гласа, и чување српске автономије, и измену Апоњијевог школског закона. А када се од њега захтевало, да потпише представку ради сазива муниципалног одбора варошког, он је одговорио, да тога не може учинити, јер: „за то нема овлашћења од средишње управе странке рада“.

Превара је била јасна као сунце! А саучесници те преваре били су они жалосни Срби, који су говорили, да је „српска дужност“ гласати на тога политичког шарлатана.

Но није тога било само у Новом Саду Тако се је поступило свугде. И то је дало повода многима да помисле: валда Куен ипак хоће нешто? Шапутало се наиме угледнијим људима међу народностима: „Хоће Куен да прави реда! Налог из Беча! Обрт дворске политике! Народносно начело!“

И поверовали су и Румуни и Словаци Отпочеше „преговоре“ с Куеном. Наравно, да је Куен био толико паметан, те је вођама Румуна и Словака сладио „пакт“. Вукао је преговоре до избора. И постигао је то, да су хиљаде и хиљаде људи народносног начела видећи како им страначке вође воде преговоре с Куеном, седели скрштених руку и чекали да се прогласи „пакт“. Чекали, док нису Куенови агенти, жупани, солгабирови и натароши спремили се за избор. А када је све готово било, изјавио је Куен, да „нема пакта“. После два три дана оборио је и Румуне и Словаке на изборима.

Сада виде сви да су преварени.

А шта је с оним порукама из Беча, што их је Куен донео: како хоће Беч, да скрши мађарски шовинизам и да помогне народностима? Е па то: да Румуне зове у јединствену мађарску владину странку, и каже, да је „политично груписање по народностима управљено против јединства државе и народа“

Дакле, испоставило се, да Куен иде управо затим, да сасвим уништи сваки политички значај народностима. Тако је доказано, да опаснијег противника народносна политика није досада имала

Српска народна радикална странка знала је с ким има посла. Она се није с Куеном ни упуштала у трговину, као остале народносне странке, које је Куен све од реда преварио. Навала Куенова на радикалну странку била је најјача. И радикале је Куен с помоћу противника радикалних и употребом свакојаких лажи, подметања и нечувених насиља донекле сузбио. Али је радикална странка изашла из ове борбе светла образа. Показало се, да је она једина српска странка која располаже довољном политичком мудрошћу и разбором; да води јавне послове српскога народа онако, како ће с једне стране његови стварни интереси унапређени и очувани бити, а с друге стране, како то одговара части, достојанству и великој историјској прошлости српског народа у овим крајевима.

„Ништи духом“ немају права водити српски народ у сигурну пропаст и проиграта му све тековине

Политички преглед.

Стапање хрватских странака. Хрватске странке у коалицији воде преговоре ради стапања у јединствену хрватску странку На јучерањој седници коалиције поднео је председник Грга Тушкан извештај о дотадањим преговорима. После подужег саветовања, поверено је Пинтеровићу, Бадају и Лорковићу, да израде програм за нову јединствену странку. С тим радом да су готови до краја ове недеље. Од недеље

ПОДЛИСТАК.

Од републике до краљевства.

(Најкраћа историја Црне Горе)

II.

У старије време ловила је српска властела по кршевима Црне Горе медведе. И та област, кад поста у јакој мери настањена, није могла да издржи стари ред.

Сиромаштво црногорских крајева окренуло је све тумбе. Тамо пре свега није могла да се одржи она економска организација, коју видимо дотле у српским земљама.

У Црној Гори није било могуће, да ратар обрађује земљу, да храни себе и своје, па да уз то ствара богате приходе за свога спахију (великог и малог властелу).

Стога у Црној Гори нестаде кметова: меропса и отрока. Она сиротиња је све изједначила. А тешко да би народ и пристао био, да се бори у оном ужасу и уз то да буде у својој кући роб — својима.

Са променом економског стања није могла да се одржи ни дотадања војна организација. Није било велике и мале властеле, која је могла да издржава војску. Није било ни пронијара. Још мање је било новаца, да се издржавају најамници.

Ван тога и опасност по Црну Гору беше тако велика, да није могло бити поделе на оне који се боре и на оне који издржавају војску. Сви који су могли да носе пушку, морали су у борбу. Али ко ће да ради? Па радиле су жене. Деца су чувала стоку. Жене су радиле оно мало њиве, управо баште. Оне су биле и комора, неговале су и лечиле рањенике. У крајњој невољи умеле су и оне да рукују пушком.

Но у главноме: Жене су биле радници, мушки ратници. На мушкима је било ићи у бој против душмана; бранити отаџбину. У бој је ишао сваки, па и поп и владика. Мушки су само мислили о борби и одбрани. То се све развило природно, те изгледају врло чудновата пребацивања, да су Црногорци лењи и неће да раде, да су упрегли жене и т. д. Извесни трагови оног стања остали су, дабогме, чак и у новије дане

Она велика сиротиња Црне Горе имала је уплива чак и на начин ратовања црногорског. Они су врло ретко могли да набаве доста праха и олова, те су „заволели“ (морали да заволе) нож: Ханџар или јатаган. То је оружје у њиховим рукама постало страховито по непријатеља. По себи се разуме, да се под тим приликама развили и други морални појмови. Највећа је врлина и слава бити — јунак. Највећи порок је кукавиштво.

И правни појмови преврнуше се. Све главне одредбе Душановог законика пале су. Нарочито оне, које су се односиле на економске прилике. Нестаде и оних страховитих казни. По Душановом законику одсецали су људима за казну: обе руке. Урезивали су језик и нос и уши. Били су их штаповима и затварали у тамнице, жигосали их ватром, вешали, па и спаљивали.

У Црној Гори тих казни није било. Тамо је порастао у свакога понос и достојанство. Телесне казне није било. Обично је била глоба чак и за крв, за убијство. У најређим приликама изрицала се смрт, кад је била по среди — издаја. А најстрашнија и најосетљивија казна била је прогонство из оних ужасних крајева.

Под промењеним приликама, разуме се, нису могле да остану ни оне одредбе Душановог законика, које су одређивале разне казне за исто дело. Н. пр. по Душановом законику, ако властелин убије онога ко није властелин, да плати 1000 перпера глобе. А ако онај ко није властелин убије властелина, да му се обе руке одсеку и плати 300 перпера. По Душановом законику већу је глобу плаћао мали властелин кад опсује великог властелина, но кад се обратно догодило. А кад онај ко није властелин опсује властелина, онда не плаћа само глобу него се и ватром жигоше. А кад властелин опсује невластелина, плаћа и опет само глобу.

Ове неједнакости нису могле да остану у Црној Гори. У опште се у Црној Гори судило вековима по обичајном праву које се развило и из нових прилика, а није ни било писаних закона.

У Црној Гори сасвим друкчије изгледа и вера. Та се вера зове још увек онако као и пре, али је у ствари друкчија. У

одржаће се пуна седница коалиције, на којој ће прочитати исцрпан извештај о свима преговорима за образовање нове странке и тад ће коалиција одлучити. После тога долази бан Томашић, да каже своју.

Талијански краљ на Цетињу На Цетињу је стигао и талијански краљ Виктор Емануел са краљицом Јеленом. Јуче је био свечан ручак у почаст талијанског краљевског пара, на коме је кнез Никола наздравио овако: Изјавио је своју радост и захвалност, што је талијански краљ дошао на прославу. Радост му је тим потпунија, што је уз краља, и краљица, његово дете, којом се поноси Црна Гора. Црногорци с поносом гледају, како талијански краљевски пар ходи путевима хришћанске побожности и љубави према ближњем и диве се мудром раду талијанског краља, а тај рад удиљ иде на добро великог талијанског народа, чији су истински интереси у свези са интересима Црногораца и других образованих народа. Ваше Величанство — рекао је кнез Никола — увек се старало о гајењу споразума међу народима и то старање је већ више пута донело добра човечанству и зато је Ваше Величанство заслужило опће признање, које Вам с радошћу одаје Црна Гора. Подижем чашу у здравље Вашег Величанства, њеног величанства краљице моје кћери, кнезова и кнегињица моје унучади, њеног величанства краљице Маргите и читаве краљевске породице, као и за величину и процват Италије — Талијански краљ је одговорио овако: Када смо дошли у гостољубиву престоницу ове лепе државе, водиле су нас оне везе, које везују мене с узвишеном породицом Вашег краљевског Величанства и љубав Италије према црногорском народу. Срећни смо, што можемо да смо овде овом ретком приликом и са детинском захвалношћу изричемо хвалу на срдачном дочеку, који су вам још угоднијим учиниле мало час изговорене усрдне речи Вашег Величанства. У име своје и у име краљице са захвалношћу у срцу топло желим породици Вашег краљевског Величанства непомућену срећу. Уз ову искрену жељу из свег срца желимо славну будућност витешком црногорском народу под још дугим вођством мудрог им владара. Подижем чашу у здравље Вашег краљевског Величанства, као и њеног краљевског величанства краљице и целе породице и за славу Црне Горе

Јуче је на Цетињу одржана велика војничка вежба, на којој је био талијански краљ и краљица, бугарски краљ Фердинанд и престолонаследник Борис и сва црногорска кнежевска породица. Даљи сви страни војни аташеји. У војној вежби учествовало је три хиљаде пешака, једно одељење с машинским пушкама и по једна брдска и пољска батерија.

Криза владе у Србији. Бечки и пештански листови имају из Београда вест, да је у Србији избила криза владе. Превлађује мишљење, да су само два начина, на који се она може решити Први је, да се обе радикалне групе стопе у једну, т ј уједине и тада министар председник Пашић не би могао остати, већ би за министра-председника дошао данашњи министар финансија Стојан Протић Или ће се криза решити на тај начин, да се из владе искључе сви чланови млађе групе, влада дакле образује из чистих старијих радикала. Министар-председник би остао Пашић, и он би скупштину распустио и спровео нове изборе.

Избори у Грчкој Исход избора за велику грчку народну скупштину још није тачно познат Има свега да се изабере 340 посланика. Како из Атине јављају, тачно је утврђено, да је до сад изабрано 170 народњака, а још из најмање сто срезова не зна се резултат, но сигурно је, да су и ту народњаци победили. Опште је уверење да ће за министра председника доћи Велицелос, који је већ учинио потребне кораке, да захвали на свима крићанским званима. Велицелос ће имати у грчкој народној скупштини сигурну већину и опште је уверење, да ће спровести потребне реформе, учврстити ред и мир и земљу повести напретку и процвату.

Борба између Шпањолске и ватикана. Иако клерикали и поборници папске свемоћи не мирују, положај шпањолског министра Каналејаса из дана у дан све је чвршћи. Бивши шпањолски министар-председник Марат повукао се са политичког јавног рада, али је топло препоручио свима својим присталицама, да потпомогну политику Каналејасову и да овога сматрају својим будућим вођом. Старо племство на шпањолском двору, које има дворска одликовања, решило је да одступи чим се званично потврди расцеп између шпањолске владе и свете столице. Но и то ништа не буни шпањолску владу у њеној борби против клерикализма. Отправник шпањолски на ватикану поново је упућен, да упозори свету столицу, на увредљиве и врло жучне и оштре нападаје, које по неки шпањолски клерикални свештеник, са проповедница црквене, држи против шпањолске владе, која то неће више дуго трпети, већ строго казнити.

Вести из места и са стране.

Распуст сарајевског градског већа.

Босанска земаљска влада распустила је сарајевско градско веће и поставила свог комесара, који ће вршити најпрешније послове и спровести нове изборе. Држи се да ће ново градско веће моћи децембра спровести свој рад. При прошлом избору градског сарајевског већа били су код муслимана победили све владини кандидати, који кад при избору посланика не добише ни један мандат, беху принуђени, да захвале на чланству градског представништва. А кад су то касније учинили и католички представници, веће није могло доносити правоваљане закључке. То је и довело до распуста сарајевског градског већа

Расуло аустријске социјал демократске странке.

У аустријској социјално демократској странци већ од дужег времена све су јасније избивале противности између Чеха и Немаца. Шовенство немачко и овде је хтело да створи себи превласт и надмоћ. Чеси су се томе одупрли, а колико је већ јака заоштреност и докле је већ дошло у тој међусобној борби, јасно сведочи чланак посланика Немца, вође чешких социјал-демократа у листу „Право Лиду“. Ту се оштро пребацује немачким социјалним демократама, да хоће од чешких социјал демократа да направе послушно робље, које треба само партијски данак да плаћа и још траже, да се чешки радник преда Немцима на милост и немилост. Један део чешких стручних удружења већ се оцепио од централе, а многи су на путу да то учине. Управа политичке организације чешких социјал-демократа стала је отворено уз оне, који су се од централе оцепили. Опште је уверење да ће овај расцеп бити потпун после међународног социјал-демократског конгреса у Копенхагну. На њему Немци хоће да предложе такове реформе, које би ишле тобоже за тим, да угуше сваки народносни сепаратистички покушај, а у ствари би Немцима у Аустрији очувао превласт. Чешка потрошачка друштва већ су створила себи засебан савез и једно једино чешко трговачко удружење за куповање и продају на велико, и позвали су сва чешка потрошачка удружења, да купују само код чешких фабриканата и трговаца.

За градњу „Просвјетна Дома“ у Сарајеву.

„Просвјета“, просветно и културно друштво Срба у Босни и Херцеговини, наумила је да подигне „Просвјетин Дом“ у Сарајеву. Друштву је покојни Константин Н Бесаровић поклонио кућу у средини Сарајева, а само друштво је сад прикупило још околног земљишта, да би и „Просвјетин Дом“ изишао на главну улицу на обалу Миљацке. На т ме земљишту је ових дана ударен темељ Дому. Зграда ће бити трокатна, а стаће равно 100 хиљада круна. У зграду ће се сместити: Српска Банка, Српски Клуб, „Просвјета“, „Привреда“, „Савез Српских Земљорадничких Задруга“.

старије доба има у тој вери много церемонија, сад их више нема. Не може их ни бити кад свештеници и не познају те церемоније, не знају сви ни да читају и имају друга посла. Али и језгро изгледа чисто ново. Црква у старој српској држави имала је дужност, да одржава народ у покорности, да му проповеда, како је свака власт од бога, па треба да те власти поштује и т. д.

У Црној Гори је вера у служби народне слободе. Уз ту слободу забадају крст и лозинка гласи: За крст часни и слободу златну! И шта би могао црногорски свештеник друго да извади из хришћанске науке до ли то: Сви су једнаки, равни. Бог заповеда да један другог воле као браћа, и зато треба свуда, а нарочито у љутој борби, да помажу један другог и да се брату на невољи нађу. Вера је сасвим стала у службу опште народне идеје. (У осталом у оно доба тога није било само у Црној Гори, него и у свима потиштеним крајевима српским.)

Кад је владика на Цетињу рукополагао некога за свештеника, који је био добар јунак, поштен и мудар човек, али жалостан богослов, те можда није знао ни читати, онда владика завапи у цркви: „Овамо недостојни сине! Ко ће ми пасти стадо Христово?!“

И како управ смешно изгледа, кад се на почетку XIX. века (1804. године) побунио руски синод против црногорског владике Петра I. Зове владику на суд, јер се у Црној Гори не одржава редовна служба, нити се деца помазују св. миром и т. д.

На то се искупе црногорски главари духовни и световни, те одговоре синоду, да они не зависе ни од Русије и ни од кога па ни од руског синода. Њихова је црква самостална. Кажу: До сад наши архијереји нису били повлачени руском синоду на испите, и зато и овог нашег архипастира нећемо пуштати да би му ко судио. Пребацују да у Русији има свакојаке јереси, а у Црној Гори нема, тамо је све чисто. Ако би њихов владика што згрешио, они су га поставили, па би му они и судили. Што се тиче уредног служења службе, веле: Синод руски мисли, да црногорски владика има као они у Русији, позлаћена кола, и има времена, „да се само у светом служењу упражњава“. Али није тако. Он мора пешице са крвавим потом, па мора непрестано да учи народ и мири, и свето служење тек онда чини кад се од народних послова смири“.

И што је врло значајно, Црногорци су доцније, после смрти владике Петра I. прогласили га за свеца, иако је било сумње, да није баш свако дете црногорско помазано светим миром.

Ивелић, тадањи руски изасланик, распитивао је шта би са оним златним и сребрним медаљама, што их је Русија послала у Црну Гору. И распитивао је, шта бива са оних хиљаду дуката, што их Русија даје Црногорцима. На то су Црногорци одговорили, да се они ордени деле, са приступком главара и целе војске, и то најзаслужнијима, јер би иначе могло бити крви. А што се тиче оних дуката, тај се новац не раздаје појединима, него се троши на опште народне потребе, и о том се народу на сабору полаже рачун.

Из овога се уједно види, како је изгледала управа у Црној Гори још на почетку деветнајестог века.

Јасно је, да су сред оних прилика сасвим природно ницале у Црној Гори слободне установе. Тако н. пр. и у ствари збора и договора. Члан 69. Душановог закона казује нам, колико је у старој српској држави маса народа била бесправна. Тај чланак наређује: На сабор (на договор) н могу се скупљати Себри. (Они који нису властела ни свештеници.) Ко би се нашао да их купи у сабор, одсеће му се уши и опаљен ће бити испод очију“. Наравно испод очију, за казну, што је хтео народ да прогледа. У Црној Гори била је у овом погледу потпуна слобода без ограничења. То је била природна последица народне, демократске републике.

У Црној Гори оживела је и стара српска племенска организација. Наши писци, на жалост, не схваћају прави значај те племенске организације. Кукају, како су племена вукла свако на своју страну. Кукају, како није било праве свести о јединству народа, већ само о племенима. Говоре о крвној завади појединих племена. Те из овог изводе, да у Црној Гори и није било државе.

Али друштво „Просвјета“ нема довољно новаца за подизање те зграде. Зато је Главни Одбор „Просвјете“ издао позив на народ српски у свим крајевима, у коме га моли, да му притече у помоћ добровољним прилозима. Прилози се купе блоковима. Блокова ће бити 100, сваки блок по 10 листи, сваки лист по 10 круна. Ако се растуре сви блокови, скупаће се 100 хиљада круна, дакле таман толико, колико треба за зграду. Рок куплењу је две године, до половице 1912. год. Когод жели, да притече у помоћ својој браћи у Босни и Херцеговини, нека се обрати на „Просвјету“ у Сарајеву и добиће блокове, по којима ће купити прилоге. Ближа обавештаја даје Главни Одбор „Просвјете.“

Колера.

О ширењу колере у Италији стижу сваки дан све страшније вести, те су подстицале и власти у Аустрији и Угарској да употребе нужне мере ради одбране од те боље. Сад јављају и из Букарешта, да се и тамо појавила та опасна зараза, те сад прети опасност нашу границу са две стране. На Реци су се заинтересоване власти саветовале, те су решиле, да ће из разлога, што се у јужној Италији појавила колера, пароброде и путнике из предела, где влада та зараза, строго прегледају. Из Италије јављају да се за последње време разболело од колере 12, а умрло је 4. И из Букарешта брзојављају, да се колера шири. Власти су све мере предузеле, да сузбију ту опасну заразу.

Кад су краљеви возовође...

Јављају из Београда: Ноћу између 5. и 6. августа, бугарски дворски воз, којим су бугарски краљ и престолонаследник пропутовали за Цетиње, убио је Чедомира Аранђеловића, железничког радника. Како се краљу Фердинанду прохтело, да ноћу пропутује кроз Србију, то је Чедомиру, као и свеи другом особљу, наређено да сачекају на прузи пролазак бугарског воза. Уморан од дневног посла Чедомир је изашао на пругу и ту дуго чекао воз да га пропусти, али воза нигде није било. Краљ Фердинанд има обичај да на својим честим путовањима не ретко седи уз локомотиву, а од Београда до Софије, и обратно, скоро увек он сам лично, својом руком, управља возом као возовођа Од неког времена краљ Фердинанд је почео учити том занату и престолонаследника Бориса. Није искључено да су њих двојица и о номад наноћ имали час из руковања локомотивом, те се воз због тога задоцнио и прошао поред Аџибеговца, у срезу орашком, много доцније него што је требало Чедомир је на томе месту чекао бугарски дворски воз да га пропусти, па је најзад седећи поред пруге, сломљен умором, заспао. Тада баш, кад је он био у првом, најтврђем сну, грунуо је изненада воз и цилиндар је лупио тако силно несрећног радника, да му је размрскао сву лубању, те је на месту остао мртав. Карактеристично је, да је пре неколико година још један српски железничар смрвљен возом бугарског краља.

Преко две хиљаде људи изгорело.

Већ неколико дана јављају из Америке о ужасном пожару шума До сада је више од двадесет села изгорело, изгорело је 2293 људи и један воз пун радника, који су хтели да се спасу од пожара, нестао је Штета износи до сада 12 милиона долара. Много људи је нестало, те се не зна да ли су изгорели или су се гдегод спасли. Ватру још нису могли сузбити, те се многе државе боје да ће пожар прећи и на њихова земљишта. Незгода је и то, што су већина од тих шума прашуме, па је врло тешко пожар сузбити, да се не би даље ширио.

Луда на литији

Један сељак, по имену Фрања Видаковић дошао је у недељу у Суботицу на црквену славу. Пре подне за време литије напрасно полуди Издао се за апостола и почео да држи говор вернима. Полиција га је, пошто није опасан, отпратила у родно место.

Скапали волови од врућине.

Ужасна је врућина била последњих дана, једва је човек могао да издржи, а и марва је много патила због врућине, а много је и скапала. У Бајмоку је у недељу био вашар, те један трговац купи 12 лепо угојених волова и одмах их је железницом хтео даље шиљати. Али чим их је утоварио у вагон, волови услед каљаве скапају, Пошто су волови били здрави, власт је допустила трговцу, да сме месо продавати, те је сиротиња дошла до јефтиног меса по 50 потура килу.

Немачке насеобине у Русији

Руска влада поднела је пре неког времена законски предлог думи, да откупљују земљишта од странаца. Познато је, да Немачка из војничких обзира потпомаже немачко насељавање у југозападној Русији. Насељавање Немаца у Русији почело је за владе царице Катарине II, а последњих 60 година знатно се повећало. По попису од 1882. видело се, да у три западне гуверније има 93 108 немачких насељеника који држе у својим рукама 553 707 јутара земље. Тај нагли прираст забринуо је руску владу, и она је одлучила, да пошто пото спречи даље насељивање. Године 1887 издан је закон, којим се забрањује странцима куповати земљу у двадесет и једној западној гувернији. Тај закон је био управљен против свих насељеника, а не само против Немаца. Али Немци су знали изиграти и тај закон. Сваки је примио руско поданство и на тај се начин слободно ширили у западној Русији. Њихов број порастао је 1890 дакле већ после осам година на 200 хиљада, а то је са 128 постотака. Руска влада издала је поновно закон 1892., али је он трајао само три године. Немци су и даље куповали земље и данас имају у својим рукама 700 хиљада јутара земље.

Бунар, који даје различиту воду.

Таких бунара нашли су више већ у Америци. Један је у северном делу Цинцината, у Хамилтон Кунтиу Код бушења овог бунара наишли су у различитој дубини на два водена слоја, који су били одељени кречним таваном. Једна је вода била сасвим чиста, а друга је била јако слана. Пошто је специфична тежина слане воде тежа, то она остане на дну. И тако је могуће, да са два шлука, чије цеви нису једнаке, добију из тог бунара две различите воде. Један други такав бунар је у Лаганспорпсу. Овај бунар даје по вољи или чисту или сумпоровиту воду. Бунар се састоји из две концентричне цеви; једна допире до дубине од 24, а друга од 60 метара. Обе цеви допиру до до два водена слоја, који су кречним таваном одељени и тако је могуће, да добијемо чисто и сумпоровиту воду. Трећи такав бунар у Венаки. Овде на једном ширку добијамо чисту воду, а на другом минералну. Има још много таких бунара, из којег у један мах добијемо и чисту воду и петролеум.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Трговина.

Нови Сад, 12 августа 1910. године.

Пшеница прве каквоће стара — к — п до — к —
Пшеница нова 19 к 40 п до — к — п
Пшеница средња 18 к 20 п — до к — п
Пшеница лакша 17 к 60 п до — к — п
Заполица нова — к — п до — к. — п.
Печам стари 11 к 40 п до — к — п.
Зоб нова 13 к 60 п до — к — п
Кукуруз у зрну 10 к 80 п до — к — п.
Кукуруз у клипу нов — к — п до — к — п
Паст 176 к — п до — к — п.
Сланина 174 к — п до 182 к. — п
Сланина пушена 174 к — п до 182 к п.
Пасуљ 20 к — п до 22 к — п
Лањик — к — п до — к — п

Свињи угојени тешки 104 до — п. } кила
Свињи средњи . . 100 до — п. } кила
Свињи лаки . . . . 94 до 96 п. } кила

Стање воде под Новим Садом

11. августа било је . . . . . 4·17
12. августа било је. . . . . 4·12

За моју шпецерајску трговину
потребујем
старијег помоћника

Првенство имају, који су у већим детајлним радњама сервирали и који осим српског и немачког потпуно мађарским језиком владају. Плата по заслуги 50 до 70 круна са обскрбом.

М. Петковић
1132 1–4 Индија.

Племенска организација, која је поново ускрсла у Црној Гори, има други значај. Та је племенска организација значила у суштини својој самоуправу појединих области у Црној Гори. Нема народне владе тамо, нит може да се одржи народна влада где нема у држави и самоуправе појединих области. То би било дрво без корена. Народна влада, република у Црној Гори, пала је онда, кад су сатрли племенску организацију: самоуправу појединих покрајина.

Не треба никога да буни, што окружна самоуправа у Црној Гори није била везана формално за географску област, него за племе. То је у ствари једно и исто, јер су племена живела у заједници. У српском народу, који се повукао у Црну Гору, живело је још сећање на стару српску племенску самоуправу. А племенска организација била се одржала, те је било природно, да су њој тражили права.

Племена су се делила на братства и породице, као што су отуда и постала. Племена су имала своје главаре. Племена су имала своје скупштине, своје биране судове и сваком члану племена судило је само његово племе, суд његовог племена.

Говорити, да то доказује само племенску свест, и да је због тога, бајаги, свест о народном јединству била слаба, то је управо смешно. Заједнички језик, заједнички живот, заједничка судбина, заједничка вера, заједничка црква, заједничка управа, заједничка борба у једном и истом смеру, морала је створити свест о народној заједници, па да те свести није ни било дотле.

Али да! Било је завада међу појединим племенима. Било је крвне освете. И владика је једва могао да измири завађена племена. То је истина! Али покажите ми једну једину државу из оног доба, где тога није било. Зар не видимо где се и народи у другим државама кољу као жути мрави. Отимају се о престо, о превласт, великаши појединих крајева воде читаве ратове међу собом, а државна власт мора дуго времена немоћно да гледа све то.

Многи наши имају на уму само данашње прилике, кад државна власт има на расположењу силну војску, од које не сме нико да се покаже жив. И имају на уму само данашње стање, кад је државна власт поставила пред сваком кућом жандара и полицаја, па чим запеваш у зиму увече после 9 сати, а у лето после 10 сати, а они те вуку у затвор. Ако ћемо такве „мустре од држава“, онда у средњем веку уопште није било држава. Али се нигде онако сакато не схваћају прилике као код нас.

Запитајмо, због чега је долазило до племенске заваде? Зар можда зато, што племена нису једно друго признавала као делове једне и исте народне јединице?! Не! Него већином због крвне освете.

А кад би почели да истражујемо, не би било тешко ући у траг ни тој крвној освети. У Црној Гори судило се убијство глобом и измиром. Убица и његови мора да дођу гологлави и да се понизе, и плате глобу. Коме је увек пуна пушка за појасом, лако је употреби. А у Црној Гори је било мало људи за ону велику борбу за слободу, па нису хтели да стрељају убице, већ су тражили да крв исплате новцем и покајањем.

Уопште, ни у старије време није било убиство злочин, који се казни смрћу. Душанов законик прописивао је за убиство врло ретко смрт. Само кад ко убије попа, калуђера и владику има да се обеси. А кад убије оца или матер, има да се спали. Иначе нема за убиство смртне казне. У Црној Гори гледали су још већма да заклоне убицу. Хтели су да га очувају породици, а још више — држави.

Али та казна, глоба и понижење и покајање није могла да задовољи народно схватање. Оно схватање које тражи око за око и главу за главу. Зато је никла и цветала крвна освета и из ње завада међу племенима.

Па ипак, сва та борба међу племенима није разбила Црну Гору. Штавише, може се рећи: И покрај те заваде остала су племена у заједници. Она су се често мирила а увек су се мирила онда, кад се појавио непријатељ на вратима Црне Горе. И то је најбољи и најјачи доказ, да је било свести о народној заједници, и да је та свест била веома јака. Без те народне свести, Црна би се Гора развијала као плева на ветру.

ОБЈАВА

НОВО ОТВАРАЊЕ РАДЊЕ

Част ми је овим најучтивије до повољног знања ставити, да сам на сегединској пијаци у школској улици број 20. преко од старе гимназије у близини код српске цркве отворио

ШПЕЦЕРАЈСКУ ДЕЛИКАТЕСНУ И ЗЕМАЉСКИХ ПРОИЗВОДА ТРГОВИНУ,

коју сам снабдео са најбољом робом шпецерија деликатеса, сегединском саламом, сопственим производом паприке и таране; коју препоручујем свима онима, који имају потребу за исту робу под најумеренијом ценом

С одличним поштовањем,
Јефта Кузмановић,
трговац у Сегедину.

1137 1—2

МАНУФАКТУРНА МЕШОВИТА

ТРГОВИНА

Душана Теодоровића

У СТАРОМ СИВЦУ

потребује млађег ПОМОЋНИКА

ступети може одмах. 1094 3—4

Нема лепшег, јефтинијег поде снијег поклона од једне

!! СПРАВЕ ЗА ГОВОР!

Најлепши грамофони

од 10 форинти на више, могу се добити са 10-годишњом гаранцијом

ВЕЛИКЕ СА ДВЕ СТРАНЕ ПЛОЧЕ

од 25 форинти на више. Разашиљем сваковрсних фабриката **плоча и грамофона.**

У Угарској најјефтинији извор код **Tóth József** велика трговина грамоф на Szeged, Könyök utcza 34

Проспекте са новим грамофоном са сликама и плоче са српским стиховима свакоме **на захтев бесплатно шаљем.**

1806 47—50

Јефтино! Јефтино

МУШКЕ, ЖЕНСКЕ МОДЕ И КРАТКЕ РОБЕ ТРГОВИНА

БРАНКА ЧАВИЋА

у Новом Саду

у кући г. Љ. Стефановића сина

препоручује своје **богато стовариште укусне робе** које услед **мале режије** по врло **ниску** цену продаје, по цену, која сваку конкуренцију искључује. Нарочито се упозорује на велики избор **накита за женске то лете, чарапа и рукавица, штикераја, чипака, сунцо и кишобрана мидера, белог веша** и т. д.

За господу препоручујем најбоље квоће **сваковрсног веша, кишобрана, штапова. краватни, крагнова манцета, цепница** и све остале приборе мушке моде.

Цене су утврђене.

1026 4—

ПУШИТЕ И ЗАХТЕВАЈТЕ

најбољи и најздравији цигар папир

„Redly"

Добија се у свима трфикама.

1604 68 00

Помодно-мануфактурна трговина

Косте Симовића

у Белој Цркви

потребује једног **млађег помоћника,** који може одмах или 1. септембра ступити)

1052 3—3

ДВА ЂАКА

ниже гимназије, из боље куће, прима от менија трговачка кућа у стан са раном, за наступајућу школску годину.

Стан је здрав у близини српске гимназије а деца ће бити под строго очинским надзором и добром негом.

Поближе на **администрацију овога листа.**

1068 3—3

ПАРНА МАШИНА

НА ПРОДАЈУ.

Парна машина од 80 коњских снага заједно са казаном, две нове пресе за пресовање цигаља од **„Reiter & Koller Kostanc"** и то један IV ер и један I-ер са аутоматским столом за сечење трепа, даље обични столова за сечење трепа. Ово све наведено продаје се због обустављања рада са машинеријом.

Понуде прима и обавештаје даје

Карло Профума

1130 1—6 Нови Сад, Zrinyi Ilona utcza 14.

ПРОДАЈА ПОСЕДА.

Általános Forgalmi R. T. у **Будимпешти продаје један посед од 95 јутара у Србији,** округ врањски, близу жезевнице. На њему има кућа и потребне зграде, 12—15 јутара винограда домаће лозе јаче од трећине оранице а остало воћњаци, пашњаци и сенокоси. Имање košta 30 хиљада динара (мање од 30 хиљада круна).

Може се добити новац на амортизацију али на овдашњи посед. 1123 1—3

Шпецерајско-деликатесна трговина

ЈОСИФА ЛУДВИГА

у Новом Саду

потребује једн г ПОМОЋНИКА и једног ШЕГРТА. Који осим српског језика још мађарски и немачки говоре, имају првенство.

1134 1-5

За моју мануфактурну трговину

потребујем

СТАРИЈЕГ ПОМОЋНИКА

Србина, који је добар продаван и који говори потпуно немачки и мађарски. Оферте са ознаком плате поред слободног стана, нека се управе на

Rükstädter Ferencz
Palanka.

1135 1—3

КОНКУРС ЗА НАСТАВНИКЕ.

Прокупачкој четвороразредној приватној гимназији

ПОТРЕБНА СУ ДВА НАСТАВНИКА

за немачки језик, математику и природне науке. Годишња плата 2500 дин Године проведене у овој гимназији при прелазу у државну службу рачунају се као указне

Писмене пријаве упутити директору гимназије Прокупље (Србија) најдаље **до 20. августа о г.**

1128 1—3

НИКОЛЕ КАПАМАЏИЈЕ

ТРГОВАЧКА ШКОЛА

И

ПАНСИОНАТ

У БЕЧУ

Адреса: N. Kapamadžija Wien VI. Marijahilft Millergasse 43

Циљ је ове школе да младиће, који немачки знају, и обично за 2 године у трговачким наукама тако обучи и усаврши да буду способни у сваком трговачком или фабричком комптоару, у банкама или новчаним заводима ваљано радити. Ови ђаци пак који без икаквог знања немачког језика у школу ступе, имају прво немачки научити па онда тек могу бити редовни ђаци.

За зрелије младиће са добром школском припремом и знањем немачког језика постоји једногодишњи стручни курс (Finjähriger Fachcurs), у ком се гореспоменута циљ за 10 месеци може постићи.

Срби ђаци имају осим редовних предавања, (која су често на немачком језику) и засебну наставу, где свестрано и темељно уче немачки језик и по нешто од других предмета, које на српском које на немачком језику

Школарина износи (осим 4 круне уписнина 220 круна годишње и може се полугодишње напред платити.

Књ г стају од прилике 20 круна

У свези са школом и у истом здању постоји и новоуређени

ПАНСИОНАТ

где су ђаци не само у брижљивој нези и под строгим надзором добро смештени, него и засебну поуку како у немачком језику, тако и у осталим трговачким наукама добивају.

„Како је место у пансионату ограничено, а више од половине места већ сад попуњено то се могу нове пријаве само онда осигурати, ако се што пре учине и прва рата пансионатске своте по програму одмах уплатити".

На жељу родитеља, смешта директор ђаке и у приватним кућама на стан и кост.

Школа почиње 4. (17)) септембра. 1112 2—6

Програми се шаљу на захтев бесплатно

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.